

KÜLTÜR AKTARIMINDA YAZILI ANLATIMIN ROLÜ

Yrd. Doç. Dr. Keziban TEK AN*

ÖZ: Bugün dil ö retiminin tart, ,lmayan de erlerinden biri ökültür ö retimiö, ökültür aktar,m,öd,r. Ö renciler Türk kültürünü anlatan metinleri ne kadar okursa okusun veya dinlerse dinlesin bu metinlerdeki kültür unsurlar,n, yaz,l, ve sözlü olarak ba kas,na aktarmazsa bu kültür unsurlar,n, bilip, sahiplenip sevemez. Bunun için dil derslerinde yazma çal, malar,n, Türk kültür unsurlar,n, tan,t,p benimsetebilecek ekilde düzenlemek gerekir

Türkçeyi ve Türk kültürünü ö retmek amaç oldu u zaman akla ilk gelen metinler Halk Edebiyat, metinleri olmal,d,r. Çünkü Halk Edebiyat, ürünleri, hem kültür zenginli imizi hem de Türkçemizi bugünlere aktarm, lard,r. Türkçe dersinde türkü, mani, iir, hikâye, destan, masal, halk f,kras, (özellikle Nasrettin Hoca f,kralar, bu konuda çok güzel imkânlar sunar.) fabl, tekerleme ve bilmece gibi halk edebiyat, türleri arac,l, ,yla ö rencilere kültürümüzü ö retebiliriz

Kültür aktar,m, konusunda kullan,labilecek di er metinler de usta yazarlar,n eserleridir. Çünkü bir milletin dilini en iyi kullanan yazarlard,r. Bu yazarlar,n eserlerindeki güzel ve do ru Türkçe ö renciler için örnek olu turacaktır.

Bu konuda yap,lacak yazma çal, malar, çok ve çe itli olabilir fakat özellikle Türk kültürünü yans,tan metinlerden hareketle yap,lacak Dikte çal, mas,, Not alma, Özet ç,karma, Yeniden yazma, S,raya koyma, Yer de i tirme, Devam ettirme, De i tirme, Çerçeveyi doldurma, Esinlendirmek, Kelime a lar, olu turmak ve Resim kullanma gibi çal, malar Türk kültürünü ö rencilere tan,t,p sevdirmede önemli rol oynarlar.

Anahtar Kelimeler: Türk kültürü, Kültür aktar,m,, Halk edebiyat, ürünleri, Yazma çal, malar,

* Çanakkale Onsekiz Mart Üni. E t. Fak. Türkçe E t. Böl.
kezbanteksan@comu.edu.tr

The Role of Written Expressions in Transforming Cultural Values

ABSTRACT: Today, one of the unquestionable assets of language education is culture teaching and culture transfer. Students no matter how much they read or listen the texts explaining Turkish culture; they cannot know, own and like the cultural components in these texts if they do not transfer them to somebody else in written and verbal form. Therefore, writing studies in language courses should be arranged in such a way that introducing the Turkish cultural values and making them to be inherited.

Whenever the aim is to teach Turkish and Turkish culture, the texts to be considered first should be from those of the Folk Literature. Because, the products of Folk Literature have transferred both our cultural richness and native language of Turkish to these days. In the course of Turkish, we can teach our culture to the students through the samples of folk literature such as folksongs, poems, stories, sagas, legends, communal jokes (particularly the jokes of Nasreddin Hodja provide very good occasions in this issue), fables, tongue twisters, and puzzles.

The other texts to be used in culture transfer are the literature of great writers, since writers are the ones who use the standard language of a nation. Good and right Turkish in these writers' works are a fine example for students. Writing studies to be made in this issue may be many and various, but studies particularly based on texts reflecting Turkish culture such as dictation practice, note taking exercise, summary writing, rewriting, putting in order, displacement, maintenance, conversion, framework filling,

giving inspire, making vocabulary networks and picture using play important role in introducing and endearing Turkish culture to the students

Key Words: Turkish culture, Culture transfer, Products of Folk Literature, Writing studies

Bugün dil öğretiminin tart, ,lmayan de erlerinden biri ökültür öğretimi, ökültür aktar,m,öd,r. Geli mi milletler bu alanlara büyük kaynaklar aktarmakta, kendi dillerinin öğretimi için bu ülkelerde okullar ve kurslar açmaktadır. Amaç, kendi dilini öğreterek kendi kültürünü aktarmak ve kendine taraftar toplamaktır.

Kültür öğretimi milletlerin birlik ve beraberliklerini korumalar, aç,s,ndan da oldukça önemlidir.

ÖUlusal kültürümüzün yeni ku aklara aktar,lmaz,, ortak bir kültür yoluyla ku aklar ars,nda bu l,ik kurulmas,, milli eğitimimizin temel görevleri aras,ndadır. Okullarda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük a ,rl,k ve sorumluluk Türkçe derslerine dü mektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canl, en birle tirici, millî uuru en iyi biçimde yarat,c,, ulus ve yurt sevgisini besleyip, güçlendirici örnekleri, Türkçe yaz,lm, sanat

*eserleridir ve çocuk bu eserlerin ilk örnekleriyle Türkçe dersinde kar ,la-
acakt,r.ö (Temel E itim Program, 1982: 6)*

Türkçeye gönül veren Necmettin Hac,emino lu, milletin ve ferdin ancak dil ile var olaca ,n., dil ile sesini duyuraca ,n., nesilleri yeti tirme görevini üzerine alm, olan okullar,n en çok dil ö retimine önem vermesi gerekti ini belirterek öyle der:

*öHer milletin dili, kendi millî kültürünün muhtevs,n, ta ,d, , için,
fertlere ve nesillere bütün millî kültürü veren, onlarla devirler aras,nda
köprüler kuran yegâne vas,ta dildir.ö(Hac,emino lu 1976: 71)*

Okullarda ö rencilere millî kültürü veren dil dersleri okuma, dinleme, konu ma ve yazma becerilerini geli tirmeye yönelik yap,l,r. Yazma becerisi en güç geli en bir beceridir. Çünkü onun geli mesi di er becerilerin geli mesine ba l,d,r. Ö renciler Türk kültürünü anlatan metinleri ne kadar okursa okusun veya dinlerse dinlesin bu metinlerdeki kültür unsurlar,n, yaz,l, ve sözlü olarak ba kas,na aktarmazsa bu kültür unsurlar,n, bilip, sahiplenip sevemez. Bunun için dil derslerinde yazma çal, malar,n, Türk kültür unsurlar,n, tan,t,p benimsetebilecek ekilde düzenlemek gerekir. Bu çal, mada öKültür aktar,m,nda yazma çal, malar,ndan nas,l faydalanabiliriz?ö sorusuna cevap aranacaktır.

Yaz,l, anlat,m, geli tirmede en s,k ba vurulan yollar,ndan biri örnek metin sunmad,r. Kültürü yans,tan metinler ö rencilere örnek olarak sunularak kültür aktar,m, sa lanm, olur. Bu metinler sayesinde ö rencide hem ekil bilgisi hem de konu bilgisi olu acakt,r. Yine bu metinler ö rencide yazma iste i de uyand,racakt,r (Robb,ns 1993: 30). Örnek metinlerin bir ba ka faydas, da ö rencilerin dü ünme becerilerinin geli mesine yard,m etmesidir (Özden 1999: 92). Hepsinden önemlisi dilin do ru kullan,m,n, göstermesidir. Ö rencilere dili do ru kullanma,; dü ündü ünü, hissetti ini anlatma; gördü ünü tasvir etme al, kanl, , nas,l kazand,r,l,r, diye soran Akta (1989: 22) cevap, yine kendisi verir:

*öHiç üphesiz örnek metinlerden hareketle hem dili do ru ve iyi
kullanma ve hem de sözlü ve yaz,l, anlatma al, kanl, , kazand,r,labilir.ö
(Akta 1989: 22)*

Hangi düzeyde olursa olsun, örnek almaö etkili bir ö renme aracı,d,r. Üstelik ba kalar,ndan ö renmenin bedeli genelde dü üktür, çünkü bu bedel örnek al,nan ki i taraf,ndan önceden ödenmi tir.

öÖrnek alma bir tür laboratuvar çal, mas, olarak de erlendirilebilir.ö (Y,l,d,r,m 1998: 12). Örnek metin uygulamas,n., yaz, yazma sanat,-n,n en iyi ö renme yolu, ç,rakl,k yolu diye tan,mlayan Karatay (1945: 2); öHer gencin sevdi i, be endi i eserleri veya kendisine sevdirmiş, be endirilmiş olan bir üstad,n yaz,lar,n, dikkatle, ilgi ile, co ku ile, hayran-

l,kla okur ve kendisi de o ekilde emeklemeye ba lar.ö derken, Kandemir (1991: 126); öBir eserin, ya da bir modelin fikirlerinden yararlan,p, kendi anlat,m, ile vermek, plan,n, örnek almak, en iyi taklit biçimidir.ö der ve Cenap ehabettin'ın öO luma Mektupö ba l,kl, yaz,s,ndan bir al,nt, ya-par:

öHer ey gibi terakkiyat-, edebiyye de bir -dön bana dönö oyunudur. Eskileri olsun, ecanibi olsun taklitten korkma... Hugo z,mnen itiraf etmiyor mu ki Shakespeare'ı taklit etti? Lamartine, Young, Herve, Ossian mukallidi de il midir?ö (Kandemir 1991: 127).

Bizim edebiyat,m,z bunun örnekleriyle doludur. Atalar,m,z güzeli bulduklar, zaman onu taklit etmekten çekinmemi lerdir. Önceleri Fars ve Arap edebiyat, örnekleri örnek al,n,rken daha sonra Bat, edebiyat, örnek al,nm, t,r. Birbirlerini taklit etmi lerdir. Bunu eyh Galip saklamadan herkese ilan eder:

Esrar,n, mesneviden ald,m
Çald,msa da miri mal, çald,m.
Fehmetme e sen de himmet eyle
Ol gevheri bul da sirkat eyle
(Yüksel 1980).

Yine eski iirimizde bir airin bir iirine ba ka bir airin ayn, ölçü, ayn, kafiye ve ayn, naz,m biçimi ile yazd, , benzer iirler de vard,r. Bunlara **önazire**ö denir. Nazire edebiyat,m,z,n en güzel örneklerindendir. Cumhuriyet döneminin en büyük airlerinden biri olan Yahya Kemal de nazire yazanlardand,r. Divan airi Nedim'ın övar içindeö redifli gazeline ayn, güzellikte ba ka bir gazel yazm, t,r.

Nedim'ın gazelinden bir beyit:

Bir söz dedi canan ki keramet var içinde
Dün giceye dair bir i aret var içinde

Yahya Kemal'ın gazelinden bir beyit:

Bir yerde idik dün gece dilber ile amma
Nakl edemem ol meclisi vuslat var içinde
(Kudret 1980).

Bat, edebiyat, da bizden farklı, de ildir. öGoethe'nin hayat,, kendisinin de il, ald, , tesirlerin tarihidir.ö diyen Eyübo lu (1981); Baudelaire'ın airlerin en orijinali Poe'yi korka korka de il, kana kana içti ini belirtir. Benzer ekilde Shakespeare'ı Plutarkhos'un kahramanlar,n, sahnesine koymaktan ve ça da lar,n,n piyeslerini al,p yeniden yazmaktan çekinmedi ine, hiçbir kural,n orijinal ruhlar,n türemesine engel olmad, ,na dikkat çeker.

Bugün gelinen noktay, Aytaç öyle belirler:

*ÖEtkile im art,k o denli ola an ki kimin kimden ne ald, ,
önemini yitirmi , metinler aras,l,køpostmodernizmin tan,t,c, özel-
liklerinden biri durumuna gelmi tir.ö (Aytaç 1997: 39).*

Ülkemizdeki kompozisyon ö retiminde bu yöntem uygulanm, , hemen hemen bütün kompozisyon kitaplar,nda örnek metinler yer alm, - t,r (Gö ü 1978; Kandemir 1991; Gök en 1969; Özön 1961; Karaalio lu 1982; Tansel 1985 vb.). Örnek metin uygulamas,n,n herkes taraf,ndan kabul görmesi onun önemini daha da art,r,r. Burada dikkat edilecek en önemli nokta hangi metinlerin örnek metin olarak seçilebilece i mesele-sidir.

Türkçeyi ve Türk kültürünü ö retmek amaç oldu u zaman akla ilk gelen metinler halk edebiyat, metinleri olmal,d,r. Çünkü halk edebiyat, ürünleri, hem kültür zenginli imizi hem de Türkçemizi bugünlere aktar-m, lard,r. Halk edebiyat, örneklerinden seçilen örnek metinler arac,l, , ile hem dil becerileri ö retilir hem de ö renciler kültürümüzü daha ya-k,ndan tan,y,p severler. Türkçe dersinde türkü, mani, iir, hikâye, masal, halk f,kralar, (Özellikle Nasrettin Hoca f,kralar, bu konuda çok güzel im-kânlar sunar.) fabl, tekerleme ve bilmece gibi halk edebiyat, türleri arac,- l, ,yla çok çe itli yazma çal, malar, geli tirilebilir. Üstelik bu metinler kurgusal metinlerdir. Dolay,s,yla hem yazar hem de okur aç,s,ndan sonsuz bir hareketi ve de i kenli i bar,nd,ran bir yap, içermektedir (Yalç,n 1999: 149). nsan zihni hayal edilmi eylere tutkundur. Bu hayal edilmi eylere ne kadar canl, olarak kavransa be enisi ve çekicili i o ölçüde kuvvetli olur (Emre 2000: 14). nsanlardaki bu iste i hikâye, masal, fabl ve f,kralar bol bol besler. Bu eserlerin çocuklar üzerindeki etkisi ve e itici faydas, art,k tart, ,Imamaktad,r. Öte yandan dil ö retimindeki yerini ise Boratav öyle belirler:

öÇocu a anadilinin, bir i çi elindeki alet gibi, nas,l kullan,ld, ,n, ilk ö reten, ona bu dilin türlü hünerlerini: k,vrakl, ,n,, zenginli ini, ince-li ini ilk gösteren, ki iye kendi dilini konu mayanlardan uzakla t,r,c,, onu konu anlara yak,nla t,r,c, duyguyu-ninnilerin, tekerlemelerin, türkülerin yan, ba ,nda, ama herhalde onlardan daha geni ölçüde ilk a ,layan ma-sald,r.ö (Boratav 1998: 14, 15).

Çocuklar bu edebî eserlerden sadece bilgi edinmezler, ayn, zaman-da e lenerek ö renme becerisi kazan,rlar ve ayr,ca dü ünçe dünyalar,n, geli tirirler (Civaro lu 1998: 78). Çünkü bu türler çocuklara dünyanın basitle tirilmi bir modelini sunar. Bu yüzden bu türlerden hareketle pek çok yarat,c, yazma çal, mas, yapt,r,labilir.

öBugün ülkemizin içinde bulundu u zor ko ullardan s,yr,la-bilmesi ve küreselle en dünyaya ayak uydurabilmesi için her za-

mankinden daha çok yarat, c, e itimeø gereksinimi vard, r.ö(Ataman 1993: 1086109).

Yarat, c, l, n geli iminde hayal gücü en az bilgi birikimi kadar gereklidir. Bu metinler hem ö rencinin hayal gücünü geli tirecek hem de bilgi ve görgülerini art, racakt, r. Ö renciler metinler yoluyla kültür de erlerini tan, y, p seveceklerdir. Kültür ö elerini içeren metinleri dinleyerek veya okuyarak da kültür aktar, m, yap, labilir. Ancak bu metinlerdeki kültür unsurlar, na yönelik yazma çal, mas, daha kal, c, ve daha ö retici olacakt, r.

Türk kültürünü yans, tan halk edebiyat, ürünlerinin yan, nda, usta yazarlar, n edebî metinlerinden seçilen parçalar üzerinde çok renkli yazma çal, malar, geli tirilebilir. A a , da bu konuda yap, labilecek çal, malar geli tirilmi tir.

1. Dikte Çal, mas,

Türkçe dersinin bilgiden ziyade beceri kazand, rma dersi oldu u göz önüne al, nd, , nda, **dikte çal, mas,** önemli bir yer tutmaktadır? Ö - retmen gerek noktalama i aretlerinin kullan, lmas, n, peki tirmek gerekse yeni kelimeleri kavratmak ve kültürel de erleri tan, tmak için uygun buldu u metinleri dikte ettirmelidir. Dikte yöntemi özellikle yaz, m kurallar, - n, n peki tirilmesini, yerle mesini sa layacakt, r. Ancak dikte ettirilecek metinler iyi seçilmeli ve normal h, zda okunmal, ve sonra mutlaka kontrol edilmelidir. E er kontrol edilemeyecekse do ru metin tahtaya yaz, larak ö rencilerin kontrol etmesine imkân sa lanmal, d, r.

Bu konuya farklı bir yakla , m getiren Demirel (1994: 72); *öÖ - rencilerden bir metni tümüyle dinleyip daha sonra ayn, metni yeniden yazmalar, istenir.ö der ve buna *ödikteli kompozisyonö* ad, n, verir.*

Dikte ettirerek yazma, yabanc, dil ö retiminde çok ba vurulan bir yöntemdir. Türkçe derslerinde ise ancak herhangi bir konuda bilgi vermek için dikte yapt, r, l, r. Bu da tam bir dikte olmaz. Ço u zaman ö retmen kelime kelime söyler, ö renciler yazar. Ö retmen bir taraftan tahtaya yazar, bir taraftan anlat, r ö renciler yazmaya çal, , r. Yaz, lanlar, n do ru lu u veya yanl, l, , kontrol edilemez. Bu çal, ma ö rencilere sadece ezber bilgi verir. Daha önce ö rendiklerini uygulama ans, vermez, beceri kazand, rmaz. Türkçe ö retimindeki bu ç, kmazdan dert yanan Kocaman (1998: 861) unlar, ifade eder:

öBizce anadili ö retiminde as, l yetersizlik anadili ö retiminin ilkokuldan üniversiteye de in i levsel hale getirilememesinden kaynaklanmaktadır. Yapay ödevler, ya amda hiç i e yaramayacak konu ma ve yazma al, t, rmalar, önemli sorunlar, m, z aras, nda, r.ö

Dikte çal, mas,n, renklendirmek, tek düzelikten ç,karmak mümkündür. Dikte çal, malar,nda, ö retmen metni soluk aral,klar,nda duraklayarak dikte ettirir, ö renciler hatalar,n, düzeltebilsinler diye metni yeniden okur. Karar veren ö retmen, pasif biçimde uygulayan da ö rencilerdir. Bu ekilde dikte yapmay, bir tür k, uykusuna benzetirler (R,nvolucr, 1997: 22). Ö rencileri k, uykusundan uyandı,rnak, aktif hâle getirmek için, dikte yapt,r,rken durak yerlerini onlar,n belirlemesine izin vermenin etkili olaca ,n, R,nvolucr, öyle belirtir:

öÇo u ö renci, durumun yaratt, , güciin ellerine geçme duygusundan zevk almaktad,r. Ö retmeni sanki bir kasetçalarm, ças,na zevkle aç,p kapamaktad,rlar. Baz, insanlar di erlerinden daha h,zl, yazd, , için ö retmeni ileri-geri sarma konusunda yar, ma bile olabilir. Ö retmen için de e lence.ö (R,nvolucr, 1997: 25)

Burada dikkat edilirse ö retmenin ho görülü, sab,rl, olmas, artt,r. Konusunu iyi bilen ö retmen sab,rl, ve ho görülü olur. Dersi zevkle i ler. Alan bilgisi olmayan, kendine güvenmeyen ö retmen sinirli ve kat,d,r. Yukar,daki uygulamaya tahammülü yoktur.

Dikte çal, malar,nda ö rencilerin duygu ve dü üncelerine yer vermek, onlara sayg,l, olmak, onlar,n kimliklerini kabul etmek, onlar,n yazma çal, mas,ndan zevk almas,n, sa layacakt,r. Özellikle genç beyinlerin kar , koyma duygular,ndan faydalanmak ilginç sonuçlar ortaya koyabilir. Bunun için dikte yap,lacak metin okunmadan önce ö rencilere metinde yaln,zca görü lerini payla t,klar, bölümleri yazmalar,; payla mad,klar, bölümleri ise kendilerine göre de i tirerek yazmalar, söylenir. Diktenin sonunda, kendi metinlerini bütünlük aç,s,ndan incelemek için ve birbirlerinin metinleriyle kar ,la t,rnak için zaman verilir. öBu, yönlendirilmi kompozisyon ve düzeltme konusunda yarat,c, bir al, t,rmad,r.ö (R,nvolucr, 1997: 26) Bu tür çal, malarla ö rencilerde hem yazma zevki uyandı,r,l,r hem de bilgilerin beceriye dönü türülmesi sa lan,r.

2. Not Alma

Okunan veya dinlenen bir eserden gerekli bir bilginin, ho a giden bir sözün, dü üncenin deftere ya da fi lere yaz,lmas,na **not alma** denir. Not alman,n ana dili ö retimindeki yerinin önemini belirten Marshall;

öÜlkelerin ço unda, k,sa ve aç,k not alma tekni ine çok önem verilir. Bu beceri, öbür derslerin ö retiminde önemli bir yer tutsa bile, bunu ö retmek görevi yine anadili ö retmenine dü mektedir.ö (Marshall 1974: 55)

derken, Karaalio lu

Örenci tuttu u notlar, yerinde kullanma al, kanl, ,n, okulda edinirse, hayat, boyunca bundan önemli ba ar,lar sa lar.ö (Karaalio lu 1982: 245)

der. Duymaz ise;

Not almay, al, kanl,k haline getiren ö renciler, kompozisyonlar,-n, yazarken uygun yerlerde bunlar, kullan,rlarsa, kompozisyonlar,n, hem dü önce bak,m,ndan zenginle tirmi , hem de daha etkili bir duruma getirmi olurlar.ö (Duymaz 1986: 95)

der. Not alma,n ö rencinin bilgisini geli tirece ine üphe yoktur. Ayr,ca ö renci not alma gayesiyle bir metni dinler ya da okursa dikkati daha aç,k olur ve metni anlamas, daha kolay, unutmaz, ise zor olur. Ö rencilerin kavray, lar, geli ir ve karar vermeleri h,zlan,r.

Ancak not alma, okunan veya dinlenen her eyi kâ ,da geçirmek olmamal,d,r. Not almak için seçilecek bilgiler, ö rencilerin ilgi ve meraklar,na cevap verecek nitelikte olmal,d,r.

Etkili, az ve öz not tutman,n normal okul sisteminden geçen herkes için sorun oldu unu bildiren Buzan, bugün not tutma çe itleri üzerinde tekrar tekrar çal, ,ld, ,n, ve önot tutmaya evet fakat ne kadar az olursa o kadar iyiö görü ünün kabul gördü ünü belirterek **yarat,c, not tutmak** diye kabul etti i *anahtar sözcük notlar*, tutmay, önerir. Çünkü hat,rlama-n,n cümleler hâlinde olmad, ,n,, anahtar kelimelerle oldu unu belirterek öyle der:

ÖAnahtar Sözcük notlar,, gereksiz not tutman,n yüzde 90,n, berta-raf eder ve dolay,s,yla etkili yazma h,z,n,z, on misli kadar art,r,r. Bu avantaja ilaveten, an,msaman,z da büyük ölçüde ilerlemi olacakt,r; çün-kü belle imiz gereksiz sözcükleri elemekle zaman kaybetmemi olacakt,r.ö (Buzan 1999: 151)

Türkçe derslerindeki not alma çal, mas, ba lang,çta ö retmen gö-zetiminde s,n,fça yap,lmal, ve not al,nacak metinler özellikle seçilmeli-dir. Türk kültürünü her yönüyle en iyi yans,tan metinler ö rencilere su-nulmal,d,r.

3. Özet Ç,karma

Özet, metni anlamaktan geçer. Yazar,n ne anlatt, ,n, mümkün olan en k,sa ifade ile anlatmakt,r. Bu yüzden Türkçe derslerinde yap,lan **özet**, metni i lendikten sonra olmal,d,r, zira ö renciler metni anlad,ktan sonra daha iyi özet yapabilirler. Özette yaz,n,n esas,n, kavramak gerekir. Önemliyle önemsizi, ilgiliyle ilgisizi seçmek gerekir. Ö rencinin akl,nda çok ey kalabilir. Ö renci onlar aras,ndan metnin ana fikrini, bu ana fikir-le ilgili olanlar, seçip s,ralayabiliyorsa, ba ar,l, özet yapabilir. Bunun için de metin derste i lenmeli, ana fikir ve yard,mc, fikirler tespit edilmeli,

metnin plan, ç, kar, lmal, ondan sonra özet metin yaz, lmal, d, r. İlk derslerde bu, s, n, fta ö retmen gözetiminde yap, lmal, ve k, sa metinler seçilmelidir. Bu beceri geli tikten sonra ise ev ödevi olarak verilebilir.

Özet konusunda ö rencilerin kar ,la t, klar, bir ba ka problem de özetlemenin yazar, n cümleleriyle mi yoksa ö rencinin cümleleriyle mi yap, laca , ve kar ,l, kl, konu malar k, sm, d, r. Özetler ö rencilerin cümleleriyle yap, lmal, d, r. Ancak metnin anlat, m, n, yans, tan ve gerekli görülen cümleler aynen al, nabilir. Kar ,l, kl, konu malar, n sonucu ö rencilerin cümleleriyle özetlenmeli, fiilimsilerle dolayl, anlat, m durumuna getirilmelidir (Göksen 1977: 84). Özetin uzunlu u için belli ölçüler vermek oldukça yanl, t, r. *öBir özet, as, l metnin özünü yans, tabilecek uzunlukta olmal, d, r.ö* (Duyamaz 1986: 98).

Özet çal, malar, na, yazma becerilerinin geli mesi için gereken önem verilmelidir. Çünkü bu çal, ma ö rencilerin eldeki bilgileri ili klendirmesini, yorumlamas, n,, k, saca kavrama becerilerinin geli mesini sa lar. Bu yüzden ö retmen her metninde özet çal, mas, yapmamal,, üstelik uygun metinler üzerinde gerekli ciddiyeti göstererek yapmal, d, r. Hatta ba lang, çta bu, s, n, f çal, mas, olarak tahtaya aktar, l, rsa çok daha iyi olur. Böylece ö rencilerin kavrama becerileri geli ir ve böylece ö -renciler Türkçe dersinden zevk al, rlar.

4. Yeniden Yazma

Ö retmen taraf, ndan seçilen bir metin s, n, fa getirilir. Ö retmen taraf, ndan ya da ö renciler taraf, ndan okunur ve sonra hat, rda kalanlar, n ö rencilerin kendi cümleleriyle (bazen de metinde kullan, lan cümlelerle) yazmalar, istenir. Bu uygulama Türkçe dersinde i lenen bir metnin bir gün veya bir hafta sonra hat, rlananlar, n yaz, lmas, ekinde de yap, labilir. Bu çal, malar ö rencilerin daha önce ö rendikleri bilgilerini kullanmalar, n, sa layacak ve onlar, n dikkatlerini geli tirecektir. Ancak burada seçilecek metinlerin özellikleri oldukça önemlidir. Ö rencilerin sosyokültürel durumlar, na ve ilgilerine yönelik metinler daha çok ak, lda kalacak, yazma i i ö renciye yük gelmeyecektir.

Yine aç, klay, c, anlat, m biçimli metinlerin betimleme türü metinlere göre ö renme ve hat, rlamay, kolayla t, rd, , yap, lan ara t, rmlarla ortaya konulmu tur (Oktar 1993: 172). Yeniden yazma çal, malar, nda bu noktaya dikkat ederek ö rencilerin yazma becerilerinin geli tirilmesine çal, labilir.

5 S, raya Koyma

Seçilen bir örnek metnin bazen bir paragraf, ndan seçilen cümleler da ,n, k olarak verilir ve ö rencilerden cümleleri **s, raya koyarak** paragraf olu turmalar, istenir. Bazen de metnin paragraflar, düzensiz olarak

verilir ve paragraflar, **s,raya koyarak** metin olu turmalar, istenir. Bu çal, malar direk yazmayla ilgili gibi gözükmebilir, ancak bu çal, malar ö rencilerde ba lant, kurma becerisini geli tirir. Metnin k,s,mlar, aras,n-daki ili kiye ortaya ç,kar,r, ak,l yürütür, k,saca dü ünür. Dü ünme de yazmak için temeldir. Parça-bütün ili kisini kavratman,n en iyi yolu bu çal, malar,d,r. Mesela Nasrettin Hoca f,kralar, bu yazma çal, mas, için bulunmaz bir hazinedir. Çünkü Hocan,n f,kralar, sebep-sonuç ili kisine göre s,ralanm, t,r.

6. Yer De i tirme

Yer de i tirme seçilen bir örnek metnin derste i lendikten sonra baz, bölümlerinin veya cümlelerinin, kelimelerinin de i tirilmesidir. Böylece ö renciler haz,r bilgiyi de i ik ekillere dönü türebilir, fikirleri kar ,la t,rabilir ve bak, aç,lar,n, geli tirebilirler, çok boyutlu dü ünebilirler. Böylece demokrasinin temeli farklı, fikre sayg, olu ur. Ayn, zamanda bu çal, malar ö rencilerin yarat,c,l,klar,n, ortaya ç,kar,r. öHemen herkesin gözü birli ine vard, , husus, toplumlar,, ileriye götürecektüncün yarat,c,l,ka odakla t, , noktas,ndad,r.ö (Demirel 1993: 9). Bu güceülke olarak bizim herkesten daha çok ihtiyaç,m,z oldu u aç,k bir gerçektir. Bundan hareketle yazma çal, malar,nda yarat,c,l, , geli tiren çal, malar yer vermeliyiz.

öYaz,l, anlat,m dersinin amac, ele tirel bak, kazanma ve konuyu irdeleyip, yeni dü ünme üretme becerisi kazand,rnak, ö retmenin s,n,fa götürdü ü konuyu irdelemek, onu çe itli yönlerden ayd,nlatmak, konunun daha iyi anla ,lmas, ve yeni dü ünceler üretilmesini sa lamak için sorular üretilip cevaplar aramak ve daha sonra bu konuda bir eyler yazmak olmal,d,r.ö (Özbek 1993: 127).

Mevcut kavramlar,n aralar,ndaki ili kilerden yeni kavramlar üretmeyi amaçlayan yarat,c, çal, malar için ö retmen ö rencileri mevcut eyleri de i tirmeye, yeni ba lant,lar bulmaya, eldekileri geli tirmeye te vik etmelidir (Özden 1999: 143).

7. Devam Ettirmek

Bu çal, mayla hayal gücü, anlama, ba lant, kurma gibi beceriler kazand,r,l,r. S,n,f,n seviyesine göre devam ettirme bazen yaln,z metnin ba l, ,n,n verilip devam etmesi bazen giri paragraf,n,n verilip devam ettirilmesi, bazen de metinde geçen ipucu özelli i ta ,yan bir cümlelerin verilip devam ettirilmesi ekinde olabilir. Hikâyenin ya da masal,n can al,c, bir yerinde kesip devam ettirmek de ö rencinin yazma iste ini kamç,layabilir.

Yine bu tür metinler okunurken ö rencilerden duymalar, yan,nda onu hissetmeleri de istenir. Metnin uygun bir yerinde metin kahraman,n,n görmesi gereken rüyay, onlar,n tahmin edip yazmalar, istenebilir. Hatta

zaman zaman ö rencilerin hayal güçlerini daha da zorlayarak sona eren metinleri devam ettirmeleri istenir (Dilidüzgün 1996; Bruner 1991).

Bu çal, malar ö rencilerin kendi dünya ö zlemlerini ortaya ç,karak, onlar,n hayal güçlerini kullanmalar,n, ve yarat,c, olmalar,n, sa layacakt,r. Bir ba ka faydas, da ö rencilerin farkl, ki ilikler olu turmas,na imkân vermesi, kendilerine güven duymalar,n, sa lamas,d,r. Üstelik bütün bunlar zevkli bir ortamda gerçekleşecek, yaz,l, anlat,m dersi tek düze-likten kurtulacaktır. Bu çal, malar s,ras,nda ö rencilere yazd,klar, metinlerin örnek metinle ayn, olmak zorunda olmad, ,n, vurgulamak gerekir. Önemli olan,n olaylar aras,nda iyi ba lant,lar kurmak ve etkili bir sonuca ula mak oldu u belirtilmelidir.

Ara t,rmac, taraf,ndan Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi ö -rencilerine böyle yazma çal, mas, yapt,r,lm, t,r. Ö rencinin biri kar,nca taraf,ndan kovulan a ustosböce inin açl,ktan ölmedi ini, hayat,n güzelliklerini payla t,klar,, yaz boyunca saz çald,klar, dostlar,n, ona yard,m ettiklerini, kar,nca,n da onlar, uzaktan k,skançl,kla seyretti ini yazm, -t,r. Ba ka bir ö renci ise olu turdu u metne kendi kültür de erlerini kat-m, t,r:

Kar,nca ve A ustosböce i

*Güzel bir ormanda bir kar,nca ya ard,
Mevsimlerden bahard,, herkes sevinçli ve mutluydu.
Kar,nca,n mutlulu u bir ba kayd,;
Çünkü yak,n zamanda evlenecekti;
Dü ün günü yakla ,nca bir tela ald, kar,nca,
Ni anl,s, tutturmu tu illa da dü ünde e lenceyi,
Mutlaka saz çal,nmal,yd.,
Kar,nca kime gitse saz çalmay, bilmedi i söylendi.
Kara kara dü ünürken akl,na geldi güzel bir fikir.
Bunu ancak becerse becerse A ustosböce i becerirdi.
Ama onu geçen k, kap,s,ndan kovmu tu.
Ni anl,s,na olan sevgisi a ,r bast,, çald, kap,s,n.,
Kap,y, hemen açt, A ustosböce i,
Yüziüne gülerek õ- Buyurun bir ey mi istemi tinö dedi.
Kar,nca biraz mahcup bir halde õ- ey yani
Dü ünüm var haftaya pazara
Saz,n, da al,rsan seviniriz yan,naö
Anlad,, durumu A ustosböce i,
õ-Bize dü en dostumuzun mutlulu unu payla makt,r.
Kap,m,za geleni geri çevirmemektir.õ dedi.
Kar,nca sevinçle ayr,ld, kap,dan
Biraz da mahcup, ko tu müjdeyi vermeye ni anl,s,na
Yolda giderken dü ündü kendi kendine, biraz da seslice
õKap,na geleni geri çevirme, i in dü erse ba ,n, önüne e me.õ*

zzet Ayten, Okulöncesi, 2000

Ö renci taraf,ndan yaz,lan bu metin orijinal metinden oldukça farklı, ve yenidir. Ö rencinin hayat anlay, ,, ki isel duygu, dü ünçe ve kültürünü yans,t,r. Bu metin orijinal metindeki olaya farklı, bir bak, aç,s, getirmi , ana fikir ve olay de i mi tir. Günümüz dil ö retiminin kültür aktar,m, oldu u dü ünüldü ünde ve kültür sava ,n,n h,zla yayg,nla t, , bir ortamda bu tür çal, malarla daha bir h,z vermek gerekti i ortadadır. Ö rencinin orijinal metni de i tirerek; öBize dü en dostumuzun mutluluunu payla makt,r, kap,m,za geleni geri çevirmemektir.ö ifadesiyle kültürümüzün güzel de erlerini korumas, bu çal, man,n en büyük faydas,d,r. Ö renci orijinal metinde kendine sunulan kültür de erini görüp, onun dünyas,na girebilmi ve kendi kültür de erlerini de farklı,l, , da sezmi tir

Bu çal, malar için zaman zaman zaman *maniler* de kullan,labilir. Özellikle ilk iki dizesi doldurma olan maniler tercih edilebilir. Ö retmen uygun buldu u maninin ilk iki dizesini yazmadan son iki dizesini yazar ve ilk iki dizeyi ö rencilerin tamamlamas,n, ister. Veya yedekli maninin yap,s,n, gösterir örnekler sunar. Sonra da dört dizelik bir mani yaz,p ö rencilerin ona iki dize daha ekleyip yedekli mani yapmas,n, isteyebilir. Buna benzer bir ba ka çal, ma da atasözleri ile yap,labilir. Özellikle Ezop türü k,sa masallar (fabllar) yazd,rnak için ö rencilere seçilen atasözü verilir ve yazacaklar, masaldan ç,kar,lacak ders diye bu atasözünü kullanmalar, istenebilir.

8. De i tirme (Yeniden Düzenleme)

öBilinen eylemlerden yepyeni bir ey ç,karmak yeni ve özgün bir bireime (senteze) varmak, birtak,m? yollara yeni çözüm yollar, bulmakö (San 1977: 10) diye tan,mılanan **yarat,c,l,ktan** hareketle yaz,l, anlat,mda eldeki haz,r bilgiyi de i tirme ve farklı, ekillere dönü türme veya yeneden ifade etme (yeniden düzenleme) çal, malar,na yer vermek gerekir. Yap,lan düzenleme ile ortaya ç,kan metin bir önceki metinden farklı, biçimde olmalı,d,r.

Bu çal, malarla ö renciler yeni dü ünçe ve kavram üreterek konunun farklı, yönüne bakmay,, sat,r aralar,n, görmeyi, farklı, imalar, anlamay,, k,saca metni de erlendirmeyi ö rencilerdir. Bunlar, bir bulmaca çözer gibi zevkle yapacaklar ve hepsinden de önemlisi ele tirel dü ünme becerisi kazanacaklard,r. Bu konuda Özden unlar, söylemektedir:

öBireyler okul y,llar,nda ele tirel dü ünme yetene i kazand,klar,nda dinledikleri konu mac,n,n kanaatlerini, varsay,m,lar,n, ve iddialar,-n, ay,rt edebilecekler, konu mada aç,kl, a kavu mayan noktalar, ve argüman,n eksik kalan k,s,m,lar,n, görebilecek, tan,m,lar,n yeterlili ini ve sonuçlar,n uygunlu unu de erlendirebileceklerdir.ö (Özden 1999: 90).

Metni *de i tirmek* veya *yeniden düzenleme* çal, malar, gerek hikâye, masal ve gerekse fabl için u ekilde düzenlenebilir:

Metnin giri veya sonuç bölümlerinin de i tirilmesi,

Metinde üzerinde durulan ana fikrin dolay,s,yla ana olay,n de i tirilmesi,

Metnin kahramanlar,n,n ve özelliklerinin de i tirilmesi,

Metindeki olay,n yer ve zaman,n,n de i tirilmesi.

Bütün bu çal, malar ö rencilerin hayal gücünü kullanmalar,n, yani *yarat,c*, olmalar,n, sa lar.

Özellikle metnin sonucunu be enmeyen ö renciler için sonuç bölümünü de i tirip yazmak etkili olacakt,r. Bu çal, ma ayn, zamanda ö rencilerin dü ünme becerilerini de geli tirecektir. Tezci,

öDü gücü, ancak insan,n dü ünme yetene i serbest b,rak,ld, ,nda ve sonsuz bir i tahla beslendi inde en güzel ürünlerini verir. nsan beyni dü ünme yönünden s,n,rland,r,ld, ,nda bir tak,m dogmatik yasaklar ve kurgulamalar yerle tirildi inde art,k dü gücü yok olmu tur.ö (1993: 44).

derken,Sever unlar, söylemektedir:

öÇocu un, gencin yaz,nsal metinlerle kurdu u ileti im, her eyden önce bir duygu ve dü ünce e itimidir. Bu süreç, bir duyarl,k olu umuna, zenginli ine; kültürel bilinçlenmeye olanak sa lar.ö (Sever 1996: 31).

Bu tür çal, malar metnin dünyas,na girmeyi, çe itli dü ünceleri ta-n, may,, ki ili ini de i tirip geli tirmeyi ö retir. Ö rencilerin kendilerine güven duymas,n, ve yazmay, sevmesini, yazmadan zevk almas,n, sa lar. De i tirme faaliyetlerine dâhil edebilece imiz bir ba ka çal, maya Dilidüzgün (1996: 40642) *Masal Parodileri* ad,n, vererek *öBu çal, mala-r,n temelinde ö rencinin kendi dünyas,n,n sorunlar,n, d, a vurma ve bir ölçüde rahatlama amaçlanmaktad,r.ö diye belirtir.*

Masal ve hikâyelerin günümüze uyarlanmas, konusunda Kelo lan masal, ve Dede Korkut hikâyeleri kullan,labilir. Ara t,r,c, taraf,ndan bu çal, ma Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi ö rencilerine derslerde devaml, yapt,r,lmaktad,r. Ö renciler en çok Bo aç Han ile Deli Dumrul, Bams, Beyrek ve Kantural, hikâyelerini günümüze uyarlam, lard,r. Meselâ Bo aç Han hikâyesinde Bo aç Han okulda çok ba ar,l, bir ö rencidir, iyi okullarda okutulur, babas, o lunu irketinin ba ,na geçirir. Bunu i ortaklar, çekemez vb. ekinde geli ir. Yine öKelo lan masallar, günümüze nas,l adapte edilebilir? Kelo lan günümüzde nerde ya ar, kiminle evlenir ya da ona kimler yard,m eder? Deli Dumrul veya Bo aç Han gü-

nümüz dünyas,nda neyle mücadele ederdi? Destan kahramanlar, günümüzde ya asayd, nelerle mücadele ederlerdi?ö vb. sorular sorulabilir. Çocuklar,n hayal gücünü geli tiren bu çal, malar halk edebiyat, yoluyla halk kültürünün tan,nmas,na da yard,m eder.

9. Çerçeveyi Doldurmak

Çerçeveyi doldurmak özellikle masal, fabl ve k,sa hikâyeler için uygun bir al, t,rmad,r. Ö retmen s,n,f,n ilgisine ve seviyesine uygun birkaç örnek metni s,n,fa getirip inceler, bunlardan hareketle bu tür metinlerin çerçevesi çizilir. Sonra da ö rencilerin çizilen çerçevenin içini doldurmalar, beklenir. Burada dikkat edilecek nokta çerçevenin iyi çizilmesidir. Böyle bir çal, may, hikâye yazd,rmada kullanan Akyol (1999: 142) buna hikâye haritas, ad,n, verir. Hikâyenin haritas,n,; ba lang,ç, geli me, sonuç diye üç bölüme ay,r,r ve her bölümde nelerin bulunaca , -n, bildirerek haritas,n, çizer. Bu çal, may, da Tompking, G. E. Language Arts. Content and Teaching Strategies kitab,ndan uyarlad, ,n, belirtir. Bu tarz yazmaya, *örne e uygun bir kompozisyon yazma* (Demirel 1994: 7) diyenler oldu u gibi, *paralel yazma*ö diyenler de vard,r (YÖK 1996). Ad, ne olursa olsun bu çal, malarda aran,lacak özellikler, ö rencilerin ayn, kal,b, kullanarak kendi orijinal ifade tarzlar,n,, kelime ve cümlelerini kullanabilmesidir.

Bu tür çal, ma ilk anda ö rencileri belli kal,plar içine sokaca , için ele tirilebilir. Ancak bu çal, madan beklenen hedef ö rencinin kendi ifade kal,plar,n, olu turmas,d,r. öBen yazamam, nas,l yazaca ,m, bilemiyorum.ö diyen ö renciye yard,m ve rehberliktir. Yazma i ini kolayla t,r-mak ve sevdirmektir.

10. Esinlendirmek (Yeniden Yaratma)

Türkçe Sözlükte **esin** için; ö çe do an ey, herhangi bir neden dolay,s,yla hat,ra gelen önemli ve güzel duygu ya da dü ünçe, ilhamö diye tan,m yap,l,rken *esinlenmek* için de öBirinde esin uyand,rmak, ilham etmekö aç,klamas, yap,lm, t,r.

Dolay,s,yla yazma çal, malar,ndan önce ö rencilerde duygu ve dü ünçe zenginli i yaratmak ya da duygu ve dü üncelerini harekete geçirmek, k,saca onlar, kamç,lamak gerekir. Bu görev ö retmenindir. O, derse gelmeden önce ö rencide ate leme görevi yapacak metinleri seçip getirmeli, en etkili ekilde sunmal,d,r. Bu metinler sayesinde ö renci konu bulmakta zorlanmayacakt,r. Bu çal, maya ngiliz ara t,rmac, Rico **yeni-den yaratma** ad,n, verir. Yeniden yaratma için bir iirin, bir roman parças,n,n, tarihî bir metnin, bir konu man,n, k,saca seslendirilecek ve dinlenebilecek herhangi bir eyin esin kayna , olaca ,n, belirterek yapt, , bir uygulamay, öyle anlat,r:

öLorna Dee Cervantes'ın -Mülteci Gemisi' isimli şiiri ö rencilerine iki kere okudu unu, ilk okuma esnas,nda ö rencilerden sadece onu dinlemelerini ve zevk almalar,n, istedi ini, ikinci okuma esnas,nda ise herhangi bir plan ya da s,ra yapmadan şiirden herhangi bir kelime veya cümleci i yazarak daire içine almalar,n, istedi ini belirtir. Arkas,ndan bu daire içindeki kavrama bir isim vermelerini ister; bunun ba l,k, tema, imaj olabilece ini belirterek, beklemeden yazmalar,n, ister. Rico ö rencilerinden çok ey istedi ini dü ünerek sinirle bekler. Sonunda yedi ö renci gönüllü olarak okumak ister, ortaya ç,kan sonuç herkesi a ,rt,r.ö (Rico 2000: 92694).

Yazma çal, malar,nda Türk kültürünü yans,tan; stiklal Mar ,, Çanakkale ehitlerine, Süleymaniye'de Bayram Sabah,, Han Duvarlar,, Sessiz Gemi, Otuz Be Ya gibi şiirler önce ö rencilere dinletilmeli, sonra onlar, yazmalar, istenmelidir. Ara t,r,mac, taraf,ndan bu çal, malar Yaz,l, Anlat,m derslerinde ö rencilere uygulanm, ve olumlu sonuçlar al,nm, t,r.

Bu konuda şiir türü çok elveri li olmakla beraber, masal, hikâye ve romandan al,nacak bir bölüm de etkili olabilir. Özellikle halk türküleri bu çal, ma için çok uygundur. Çal, malarda ö retmenin dikkat edece i nokta güzel örnekleri getirmek ve onlar, en etkili şekilde okumak veya anlatmak olmal,d,r.

11. Kelime A lar, Olu turma (Cluster)

Bu metodu ülkemize öCluster Metodu, Yarat,c, Kompozisyonö ad,yla tan,tan Gönül Durukafaç,d,r (1992: 836114). Yazar,n, bu metodu ö rencilerine uygulad, ,nda ald, , sonuç olumludur. O, bunu; öUygulama sonucunda, anlat,m bozukluklar,n,n önemli ölçüde azald, ,n,, noktalama i aretlerinin daha do ru kullan,ld, ,n, ve yaz,m hatalar,n,n hemen hiç kalmad, ,n, gördüm.ö (Durukafa 1992: 84) sözleriyle belirtir.

Cluster yönteminin kurucusu Rico, beyinle ilgili çal, malar, yak,ndan takip ederek beynin her iki bölümünün nas,l farklı i levler yapt,k-lar,ndan çok nas,l dü ündükleriyle ilgilenmi tir. Sol yar,m kürenin zamanla ilgili motifleri i ledi ini, sistematik ve mant,kl, dü ünce sa lad, ,-n,, dili anla ,l,r cümlelerle bölümlere ay,rd, ,n,, bunun kurall, bir dü ün- ce oldu unu ve bunun da önceden edinilen, ö renilen ve kal,pla an yap,-lara yol açt, ,n, vurgulam, t,r. Rico, sol beyni hayat,m,zda sürekli tekrarlanan olaylar, depolamaya yarayan bilgisayara benzetir ve bu sayede dünyan,n bize yabancı, ve kar, ,k gelmeyece ini aç,klar.

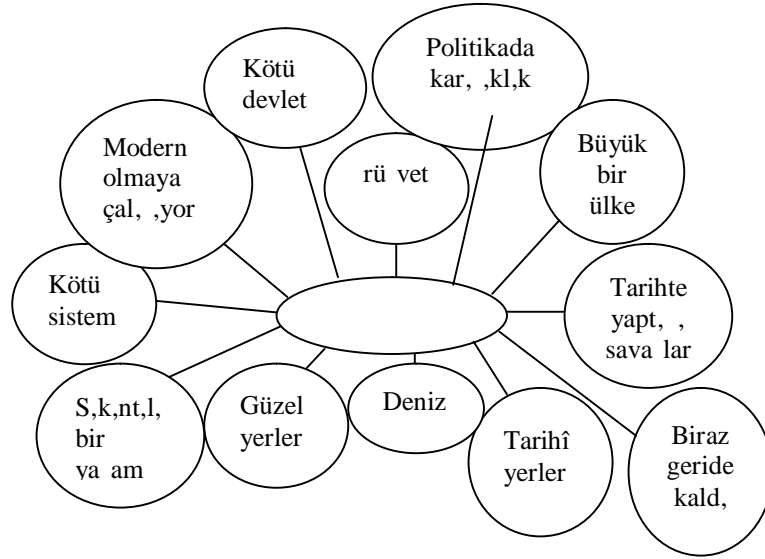
Rico'ya göre, sa yar,m küre ise yabancı,, yeni, çok anlaml,, çeli -kili ve al, ,lmad,k dü ünceleri i lemekte ustad,r. Sa yar,m küre bütünü alg,lar. Dili de parçalara ay,rmadan, bütün bir yap, olarak alg,lar. Bu beyin dilsel ifadeleri çok kullan,r; imgeler, sesler, mecazlar olu turur.

Kelimelere sözlük anlamalar, d, ,nda anlam yükler. Sa yar,m kürenin yetenekleri çocukluk ça ,ndan itibaren geli ir. Bu yüzden do al yazmada, özellikle ba lang,ç safhas,nda oldukça etkilidir. Yeni bir geli iminin? ba lang,ç evresinde sa yar,m küre önemli rol oynar. Çünkü sa yar,m küredeki hücre gruplar,n,n iç bölgede birbirleriyle ba lant,lar, daha iyidir. Bu nedenle yeni materyali ve karma ,k bilgileri daha iyi alg,lar ve yeniliklere aç,kt,r. Sol yar,m küre ise s,ralar hâlinde olan hücre gruplar,y-la dili ve kodlar,n, daha iyi bir biçimde depolayabilir.

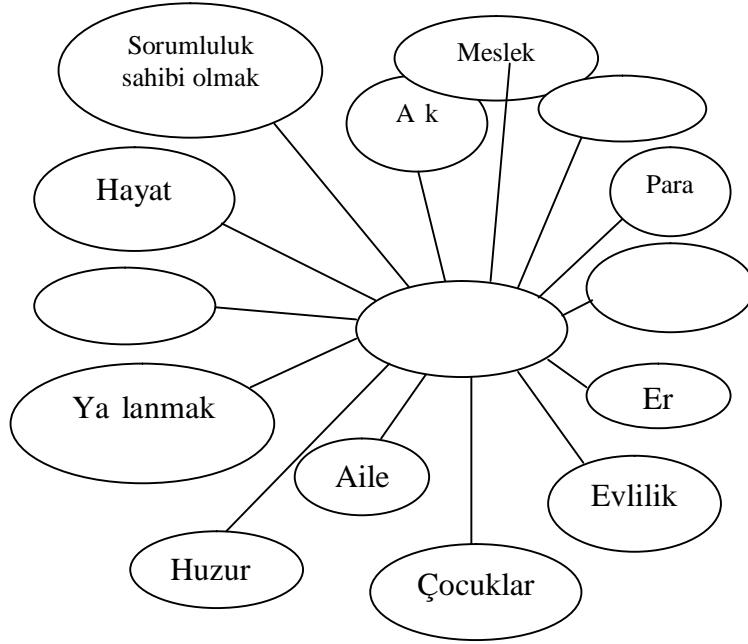
Rico, beynin her iki yar,m küresini birbirine ba layan *corpus collosum* (*beyin ba ,*) ad, verilen sinirsel ba a önemli görevler dü tü ünü, yarat,c,l, ,n ve do al yazman,n beyin yar,m küreleri aras,ndaki geçi ile sa land, ,n, kabul eder. Do al kompozisyonun, yarat,c, dü üncelerin olu tu u ba lang,ç a amas,nda beynimizin sa yar,m küresinin daha önemli oldu unu, daha sonraki üretim a amas,nda ise beynin sol yar,m küresinin önemli oldu unu kabul ederek do al yazmay, ve yarat,c,l, , geli tirece ine inand, , yöntemini geli tirir.

Daha önce belirtti imiz gibi beynimiz bilgileri kendi aras,nda ba - lant,lar kurarak depolar. Bu hücre gruplar, sa yar,m kürede geni ve çoktur. Bu hücre gruplar, çe itli uyar,c,larla ortaya ç,kar,l,rsa o konuyla ilgili beyindeki bütün bilgiler ortaya ç,km, olur. Bu hücre gruplar,n, uyarıcı eye yazar *öz* veya *çekirdek* ad,n, verir. Bu öz bir kelime, bir ifade, bir iir, bir resim vb. olabilir. Ö retmen taraf,ndan verilen ya da ö - renci taraf,ndan seçilen çekirdek kelime bo bir sayfaya yaz,l,p daire içine al,n,r. Sonra bu çekirdekle ilgili akla gelen dü üncelerin yaz,l,p daire içine al,n,mas, ve çekirde e oklarla ba lanmas, istenir. Birbirini izleyen ça r, ,mlar birbirlerine oklarla ba lan,r. Burada ö rencilerin serbest olmas,, ak,llar,na gelen her ça r, ,m, hiçbir eyden çekinmeden yazmas, ve daire içine almas, gerekir. Çünkü *çekirdek kelime* her insanda de i ik ça r, ,mlar olu turur. Her kelime, her deyim in imgelerle dü ünmenizi sa layan bir gücü vard,r. Kelimenin sözlük anlam,n, bilin veya bilmeyin bu kelime sizin imgelerle dü ünme alan,n,za girdi inde m,knat,s gibi imajlar,, duygular, ortaya ç,kar,r. Dolay,s,yla bu kelimeyle ilgili olarak beyne yüklenen imajlar, duygular, dü ünceler, an,lar hepsi ortaya ç,kar. Hangisi ki ide en derin izi b,rakt,ysa ona odaklan,r. Yazar bunu iç sesi olarak ele al,r. çinizden bir ses olu an ça r, ,mlardan birine odaklan,r, arad, ,m bu, bu konuda yazmal,y,m diye bir ses duydu unuzda ça - r, ,m, kesin ve yazmaya ba lay,n, der. Bunun da aniden ve kendili inden oldu unu bildirir. Böylece ö renciler dü üncelerini geli tirip **odak noktalar**,n, seçmi olurlar. *Odak noktas*,n, seçtikten sonra bununla di er çal, malar aras,nda ba lant,lar kurar ve s,ralamalar yaparlar. Yazar **seçme imkân**,n, ve **odak noktas**,n, da do al yazman,n en önemli özelli i olarak kabul eder.

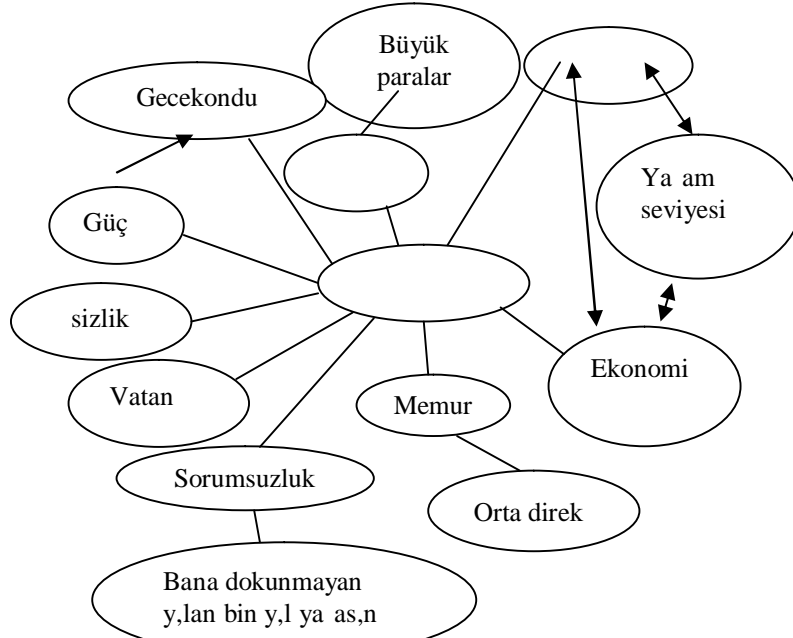
Ö renciye uyar,c, olarak verilecek kelime veya metin do rudan ö rencinin önceki kültür birikimine seslenir, onu uyar,r. E er o konuda bir birikim yoksa ortaya hiçbir ey ç,kmaz. Ayr,ca ayn, uyar,c, farklı, kültür birikimine sahip bireylerde farklı, eyleri uyar,r. Bu, ara t,rmac, taraf,ndan ö rencileriyle denenerek tespit edilmi tir. Önce onlara *kelime a , olu turma (Cluster)* yöntemi anlat,lm, ve onlardan **Türkiye** ve **gelecek** kelimeleriyle ilgili *kelime a , olu turmalar*, istenmi tir.. Çarp,c, olmas, aç,s,ndan *ekil 1* ve *ekil 2*deki iki uygulama örne i seçildi. Birinci ö renci; *Shenay N. Güçel*, ngilizce Ö retmenli i l.s,n,f .Ö. ö rencisi, babas, Türk, annesi ngiliz, üniversite ö renimine kadar ngiltereø de ya am, ve okumu . İkinci ö renci; *Engin Yüce* Fen Bilgisi Ö retmenli i l.S,n,f .Ö. ö rencisi, Türkiyeøde do up büyüümü .

ekil 1. A. Shenayø,n ö Türkiyeö konulu kelime a ,

ekil 1.B. Shenayın ö gelecekle ilgili kelime a ,

ekil 2. A. Enginın ö Türkiyeö ile ilgili kelime a ,

Kelime a , olu turmak kelimeleri ve cümleleri kâ ,da rasgele dizmek de ildir. Dü üncelerin ve tasavvurlar,n ça r, ,mlarla birbirine ba lanmas, demektir. *Kelime a ,*, t,pk, üzüm, karanfil, kiraz, örümcek a , (veya yumurtas,) gibidir. Ya da bu yöntemi uygulayan bir ö rencinin benzetti i gibi bir çiçek dal,d,r. Her bir gonca dal, kendi ana dal,nda bulunur, filizlenir, geli ir fakat her zaman kendi ana kayna , ile ba lant,l,-d,r.

Kelime a , bir ta ,n denize at,ld, ,nda meydana getirdi i dalga halkalar, gibi bir merkezden yay,l,r. Bu merkez ö rencinin yaz,s,ndaki bak, aç,s,d,r, yöndür, ana fikirdir.

Kelime a , zorlanmadan olu turulan estetik bir bütündür. **Clusterde** olu turulan a , dü ünçe parçalar,n, birle tirerek bir bütünü olu turur. Bütünü görmemizi sa lar. Üstelik bu bütün zorlanmadan gerçeikle ir.

Bu yöntemin önemini Yalç,n (1999: 38);

ÖYazmada amaç bir ç,k, noktas, olu turmaktadır. Belli bir konu üzerinde beyin f,rt,nas, olarak adlandır,lan ve akla gelen her kavram,n önce d, a vurulup sonra de erlendirilmeye al,nd, , ve zihinsel temsillerin canlandır,ld, , bu yöntem sonucunda hem bireysel deneyimlerin farklı,k-lar,na hem de kültürel farklı,l,klara ba l, olarak çok zengin bir liste olacaktır,r. Çe itli düzeylerde karar al,nmas,n, gerektiren yazma sürecinde ki bu i lemlere de ili kilendirmeyi sa layan ba ,nt, bir süzgeç gibi i lev görecektir.ö.

eğinde dile getirirken, Yüksel Özden ise unlar, der:

ö nsan,n d, dünyay, alg,lamas, belirli kabullenmeler üzerine bina edilmi zihin modelleri arac,l, , ile olur. Bu zihinsel modeller inanç, de-er ve ya am biçimleriyle, bireyin sahip oldu u kültür ve ön bilgiler tararaf,ndan ekillendirilir. nsano lu sahip oldu u zihin modellerine dayanan referans noktalar,n,, kendisine ula an verileri yorumlamak, muhakeme etmek ve anlamlandır,rmak için kullan,l,r. S,n,ftaki ö retim, ö rencinin bilgi üretmesine yol açabilmesi için ö rencinin sahip oldu u bu referans noktalar,n, dikkate almas, gerekmektedir.ö (Özden 1999: 2).

te bu referans noktalar,n, dikkate alan ve harekete geçiren anahtar *kelime a , olu turmak*,r. Bu yöntem ara t,rmac, taraf,ndan de i ik seviyedeki ö renci gruplar,na uygulan,p, de erlendirilmeleri istendi inde olumlu sonuçlar elde edilmi tir. Bu yöntemle kompozisyon yazmak ö -renciler için e lenceli, kolay ve her zamankinden h,zl, olmu tur. En büyük olumlu etkisi ise ö rencide yazma için istek uyandır,rm, ve dü ünçelerini geli tirip planlama yapmalar,n, kolayla t,rm, t,r. te birkaç örnek:

ö Bu sistemi çok be endim. Çünkü insan çok fazla zorlanmadan ke-yifle yaz,yor. Bundan sonra hep bu yöntemi uygulayaca ,m.ö

ÖBu yöntem insan, yaz, yazmaya te vik ediyor. nsan,n içinden kompozisyon, yaz, yazmak geliyor. Bu yöntemle daha kolay yaz, yaz,l,yor. Bundan sonra bu sistemi kullanaca ,m.ö (bk.Tek an, 2001).

Art,k e itimden beklenen, gençlere hem kültürel kimli i aktarmak hem de onlar, yarat,c,, ileti ime aç,k, toplumun ve ki inin hayat seviyesini yükseltecek ekilde yeti tirmektir. Bunu geleneksel yöntem ve tekniklerle, kal,pla m, bir programla gerçekle tirmek zordur. Ça ,m,zda ki ilerinin özellikle yarat,c,l,k yönünde yeti tirilmesi gerekmektedir. Geli mek, ileriye gitmek; bir ki i yerine toplumun bütün fertlerinin dü ünmesi, akl,-n, kullanmas, ve özgür dü ünçeye ulaş,mas,yla mümkündür.

Demokrasinin de erinin her geçen gün daha iyi anlaş,ld, ,, ki isel haklar,n ve farklı,l,klar,n vurguland, , bir dünyada ö rencileri belli bilgileri belli kal,plar içinde yazmaya zorlamak mümkün de ildir. te kelime a ,n,n önemi burada ortaya ç,kar. Bu yöntem ö rencilerin ki isel farklı,l,klar,n, ve tercihlerini özgürce yazmalar,n, sa lar. Onlar,n herhangi bir konuda ya anm, ya da edinilmi bilgilerini ortaya dökmelerini ve onlar aras,ndan seçim yapmalar,n,, onlar aras,nda ilgi kurmalar,n, sa lar. Dü-üncelerin formüle edilmesini ö retir. Alternatif dü ünme al, kanl, , kazand,r,p, esnek dü ünçeyi geli tirir.

Özetlemek gerekirse kelime a , olu turma, yarat,c, dü ünçeyi geli tirici, yarat,c, yazma yöntemlerinin en etkilisidir. Kelime a , sayesinde yazmak için verilen konu hakk,nda ö rencinin zihninde bulunan bilgilerin hepsi kâ ,t üzerine dökülür. Böylece ö renci o konunun bütününi görür. Üstelik kâ ,t üzerine dökülen bilgiler ö rencinin etkin olarak sahip oldu u bilgilerdir. Bunlar,n kimini ya ayarak, kimini okuyarak, dinleyerek veya televizyon seyrederek edinmi tir. Verilen konu her insanda farklı, farklı, duygu, dü ünç ve imajlar olu turacaktır. Yani konuyla ilgili ki isel farklı,l,klar ön plana ç,kacak ve bu da ayn, konuya farklı, bak, aç,lar, getirecek, orijinal metinler ortaya ç,kacaktır.

Ö rencilerin yaz,l, anlat,mda en çok zorland,klar, nokta yaz,n,n odak noktas,n, belirleyememedir. Kelime a , bu zorlu u do al yoldan ortadan kald,r,r. Ö renciler ça r, ,m olu tururken içlerinden benim arad, ,m bu, bu konudan ben bunu anl,yorum diye bir ses duyarlar. te bu, yaz,lar,n,n odak noktas,d,r. Odak noktas, bu kadar kolay belirlendikten sonra bu odak noktas,ya di er ça r, ,mlar aras,nda ilgiler kurulur ve bunlar kendi aralar,nda bir s,ralamaya tabii tutulur. Dolay,s,ya kelime a , olu turmak yaz,n,n planlamas,n, da kolayla t,r,r. Yine yaz,lar,na bir türlü uygun ba l,k bulamayan ö renciler için kelime a , gerçekten büyük bir kolayl,k sa lar. En az,ndan seçti i odak noktas,n, ba l,k olarak kullanılabilir.

Ö renciler kelime a , olu tururken kavramlardan, sembollerden ve mecaz anlaml, kelimelerden faydaland,klar, için kelime hazineleri de geli ir ve anlat,mlar, daha edebî özellik ta ,r. Kelime a , olu turarak yazman,n ba ar,l, olmas, için kelime a ,n,n iyi olu turulmas, gerekir. Bu da zengin kültür birikimi yani uzun süreli ön haz,rl,k gerektirir. Ö rencilerini iyi tan,yan ö retmen, onlar,n ilgi alanlar,ndan ve kültür birikimi oldu unu bildi i alanlardan konular seçerek, kelime a , olu turmalar,na yardım ederse, yaz,l, anlat,mda ba ar,l, sonuçlar elde edilecektir.

12. Resim Kullanma

Resimlerin dil ö retimindeki büyük rolü herkesçe kabul edilmi tir. Yazma çal, malar,nda da resim ve karikatürler kullan,labilir. Maalesef ülkemizde bu konu ihmal edilmi tir. Oysa ngilizce ö retiminde resimler yazma için de erli kaynak görevi üstlenmi tir. öYazmak için Resimlerö adl, k,rk yedi sayfal,k kitab,nda Stephens (1996) yirmi iki sayfa, dizi resimlerine ay,rn, t,r. Kar ,l,kl, iki sayfan,n ilkinde genellikle üç, dört çerçeveden olu an s,ra resimler yerle tirilmi , kar , sayfada ise resimleri kavramaya yönelik sorular haz,rlanm, t,r.

Resimlerde görülenler birkaç paragrafla anlat,lm, ve ö rencilerden bunlar, s,ralamalar, istenmi tir. Bazen de ilk paragrafta kullan,lacak cümleler düzensiz olarak verilmi ve ö rencilerin düzenlemesi beklenmi tir. Kimi zaman noktalama i aretlerini yerle tirmeleri, kimi zaman da son paragraf, onlar,n yazmalar, gerekmi tir. Bu çal, malarda dikkat çeki ci bir nokta, resimde görülenlerin hepsinin yaz,lmas,n, istemek yerine resimleri kavratarak, baz, bölümlerini yazmak ancak yazarken s,ralamada veya noktalamada yanl, veya eksikler b,rakmak, onlar, da ö rencilerin gidermesini istemek. Ö rencilerden ancak bir veya iki paragraft,k yaz,lar beklemektir.

Bunlar,n d, ,nda günlük hayatta kar ,la ,lacak durumlar da resimlerle yans,t,l,r. ö Bir probleminiz mi var ?ö ba l, ,yla üçerli çerçeveden olu an *a* ve *b* diye ay,rt edilen iki farklı resim çerçevesi haz,rlanm, t,r, kar ,ki sayfada *a* karesindeki resimle ilgili bir metin olu turulmu ö rencilerin de benzer bir ekilde *b* karesindeki resimle ilgili bir metni olu turmas, istenmi tir. Dikkat edilece i üzere yazmak için ö renciye, yönlendirme, planlama dâhil her türlü yardım yap,lmaktad,r. Bu da yazma çal, malar,n, zevkli hâle getirip dersi tek düzelikten kurtaracaktır. *S,ra resimlerini yaz,l, anlat,mda kullanman,n önemini White öyle dile getirir:*

öKelime ve dü ünce yaratma aleti olarak resimler çok verimlidir. Özellikle çok geni ve farklı yorum f,rsat, veren ve belirsizlik bulunan s,ra resimleri yaz,n,n sonuçland,r,lmas, ve te vik edici bireysel cevaplar için mükemmel bir temeldir. Özellikle kelime geli iminde te vik edici olarak kullan,lmaya elveri lidir.ö (White 1997:35).

S,ra resimlerinden hareketle hem grup hem de bireysel olarak hikâye yazma çal, malar, yap,labilir. S,n,f mevcuduna göre ö renciler be-erli, alt, arl, gruplara ayr,l,r; her bir gruba s,ra resimlerinden farkl, biri verilir ve ö rencilerden önce resimle ilgili kelime üretmeleri sonra da onun hikâyesini anlatan cümleler yazmalar, istenir. Bunlar bittikten sonra her grup kendi resmini s,n,fa göstererek yazd,klar, cümleleri okurlar. Daha sonra yaz,lan cümleler bütün s,n,f,n kat,l,m,yla düzeltilerek hikâye olacak ekilde s,raya konulur.

S,ra resimlerle ilgili ba ka bir uygulama da öyle yap,labilir: Ö -retmen s,ra resimlerle ilgili sorular haz,rlar, her bir resimdeki olaylar, ö rencilerin cevaplamas,n, ister. En iyi cevab, tahtaya yazar. Bütün sorular kullan,ld,ktan sonra ö retmen ö rencilerden bu cevaplar, kullanarak bir metin olu turmalar,n, ister (YÖK, Dünya Bankas, Millî E itim Geli -tirme Projesi, Ö retmen Kitab, 1997: 11,3ó11,4).

Bu tür çal, malar ö rencinin dikkatini sürekli canl, tutacakt,r. Bulmaca çözer gibi zevkli gelecek, yazma becerisi oyun içinde gerçekle-ecektir. Bu ekilde yazma becerisi kazanan ö renci ileride bunu gerekti-i yerde kendini ifade etme arac, olarak rahatça kullanacakt,r. Yazmada kullan,lacak resimler Türk kültüründen seçilirse hem ö renciye tan,d,k gelecek hem de kültür unsurlar,n, görerek daha iyi kavrayacakt,r.

Manzara resimlerinden hareketle hikâye yazma çal, mas, da yap,labilir (YÖK, Dünya Bankas, Millî E itim Geli tirme Projesi, Ö retmen Kitab, 1997:114). Önce herhangi bir kitap veya dergiden uygun bir resim seçilebilir. Mesela bu bahçe içinde bir ev resmi olabilir. Ülkemizin farkl, bölgelerinden seçilen manzara resimleri (Sosyal Bilgiler dersiyile ba lant,l, bir ekilde i lenebilir.) olabilir. Ö retmen resimle ilgili ö rencilere sorular sorarak onlar,n mant,klar,n, çal, malar,n, ve hayal güçlerini geli -tirmelerini sa lar. Gerekirse onlara yorum yapmalar, için ipuçlar, verir. Onlar,n hayallerini zorlamak isterse ipuçlar, vermeksizin de yazma çal, mas, uygulan,r (Mac Gregor 1997: 94). Çal, malar, ö retmenin hayal gücüne göre renklendirmek mümkündür.

Büyütölmü karakter resimleri her ö rencinin onu farkl, yorumlamas,na ve farkl, bir bak, aç,s, getirmesine zemin haz,rlar. Bu da farkl, kelimeler yaratmak ve bireysel cevaplamalar için oldukça önemlidir. Uygulama için seçilen resim bütün s,n,f,n görebilece i bir yere as,l,r. E er mümkünse her ö renciye bir kopyas, da verilebilir. Sonra ö rencilerden resmi anlatan mümkün oldu unca çok kelime üretmeleri istenir. Do al olarak bu kelimeler soyut isimler ve s,fatlar olmal,d,r. Sonra bu kelimeler okutulur. Her ö rencinin üretti i kelimelerden s,n,f,n mevcuduna göre bir veya iki kelime

tahtaya yazılır. Sıra yazılan kelimeler üzerine tartılır. Kelimeler arasındaki benzerlikler, zıtlıklar ve anlamlarındaki ayırt edicilikleri belirtilir (White 1997: 37).

Bütün bunlar yapılırken öğrenciler konu üzerinde odaklanmı, hatta tahtaya yazılan kelimelerin yardımıyla da yazacaklar, metnin iskeletini kurmuş olurlar. Artık yazmak onlar için zor olmayacaktır. "Ne yazacağım, bilmiyorum? Aklım bir şey gelmiyor. Ö sesleri yükselmeden zevkli bağılayan oyunun sonunu zevkle tamamlayacaklardır. Resmi anlaşılabilirlikler, anlatılmak üzere de mümkündür. Fakat öğrenciler öğrencilerin düğümlemelerine, görmelerine, kavramalarına yardım etmelidir. Heriki amaçlarda zaman zaman tabii ki bu da yapılabilir.

Karakter resimleri Türk büyüklerinden seçilirse, öğrenciler hem atalarından, tanrı hem yazmada sıkıntı çekmezler. Mesela Atatürk'ün bir fotoğrafı sıra yazılan öğrencilerin tasvir etmeleri istenebilir ya da eserini okudukları, bir yazarın fotoğrafı tasvir etmeleri, hatta metinle yazar arasında ilişki kurmaları istenebilir. Böylece öğrenci yazar, ezberlemeden öğrenir olur, belki bazı öğrenciler onu örnek bile alabilir. Aynı şey bilim adamları, sanatçılar, sporcular ve hatta alanlarında başarı olmuş meslek sahipleri için de yapılabilir.

Bu tür çalışmalar öğrenciler tarafından daha da geliştirilebilir; ancak bu, öğrencilerin bilgi ve isteklerine bağlıdır. Onun için E İtim Fakültelerinin Sıra Öğretmenliği, Türk Dili ve Edebiyat, ve Türkçe Bölümlerinde okuyan öğrencilerini Türk kültür değerleriyle yetiştirmek ve Türkçe öğretiminin temel amaçlarından Türk kültürünü öğretmek ve sevdirmek oldu unu onlara kavratmak arttırır. Bugün her şeyden önce yapmamız gereken vazife budur.

KAYNAKÇA

- AKTA, İrfan (1989), *Kompozisyon Öğretimi Üzerine*, Ankara.
- AKYÜZ, Yahya (1994) *Türk Edebiyat Tarihi*, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul.
- AYTAÇ, Gürsel (1997), *Karşılaştığımız Edebiyat Bilimi*, Gündoğdu Yayınları, Ankara.
- BORATAV, Pertev Naili (1998), *Az Gittik Uz Gittik*, İstanbul.
- BRUNER, Jerome S. (1991), *Bir Öğretim Kuramına Doğru*, (çev. F. Var, -T. Gürkan) Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- BUZAN, T.-KEENE, R. (1997), *Dehanın El Kitabı*, (çev. Sinem Gül), Sabah Yayınları, İstanbul.
- DUYMAZ, Recep (1986), *Uygulamalı Kompozisyon Bilgileri*, İstanbul.
- DEMREL, Özcan (1993), *Yabancı Dil Öğretimi*, Usem Yayınları, Ankara.

- DURUKAFA, Gönül (1992), öCluster Metoduö, *G.Ü. Gazi E itim Fakültesi Dergisi*, C. VIII, S. 3 , s. 83-114, Ankara.
- EYÜPO LU, Sabahattin (1981), *Sanat Üzerine Denemeler ve Ele tiriler*, stanbul.
- GÖ Ü , Be ir (1971), *Anadili Olarak Türkçe'nin Ö retimine Tarihsel Bir Bak*, , Ankara.
- GÖKÇEN, Enver Naci (1977), *Kompozisyon lkeleri ve Antolojisi*, stanbul.
- KANTEM R, Enise (1976), *Türk Dili ve Edebiyat Ö retmeni*, M.E.B Yay,nlar,, stanbul.
- KARAAAL O LU, S. Kemal (1982), *Kompozisyon Sanat.*, stanbul.
- KARATAY, Namdar Rahmi (1945), *Yazma Dersleri*, Maarif Matbaa, stanbul.
- MEB (Milli E itim Bakanl,) (1982), *Temel E itim Program.*, MEB Bas,mevi, stanbul.
- MARSHALL, Julia (1974), *Anadili Ö retimi* (çev. Cahit Külebi), MEB Bas,mevi, stanbul.
- NOYANALPAN, Ningur (1991), öE itimde Yarat,c,l, a Genel Bak, ö *Yarat,c,l,k ve E itim*, Türk E itim Derne i Yay,nlar,, Ankara.
- OKTAR, L.- YA CIO LU, A. S. (1991), öMetnin Retorik Yap,s,n,n Okuma Anlama Becerisi Üzerindeki Etkileri, (K. MER-N.E.UZUN) *VII. Dilbilim Kurultay, Bildirileri*, Ankara.
- ÖZDEN, Yüksel (1999), *Ö renme ve Ö retme*, Pegem Yay,nc,l,k, Ankara.
- RICO, Gabriele (2000), *Writing The Natural Way*, U.S.A.
- RINVOLUCIL, Mario (1995), öDikte. Eski Bir Uygulama-Yeni Bir Yöntem Bilimö (çev. Hakan Gür), *Dil Dergisi*, Ankara Üniversitesi Yay,nlar,, Ankara.
- ROBB NS, Anthony (1993), *S,n,rs,z Güç* (çev. Mehmet De irmenci), nk,lap Kitabevi, stanbul.
- TANSEL, Fevziye Abdullah (1985), *yi ve Do ru Yazma Usûlleri I-II*, stanbul.
- TEK AN, Keziban (2001), *Yazma Çal, malar,nda Ön Haz,rl, ,n Etkisi*, (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bas,lmam, Doktora Tezi), Çanakkale.
- WHITE, R.-V. ARNDT (1997), *Process Writing*, U.S.A.
- YALÇIN, S. Dilek (1998), öYazma E itiminde Yeni Bir Ara tırma Alan.. Yarat,c, Yazarl,kö *Türkçenin Ö retimi ve E itimi*, *Sempozyum Bildirileri*, 5-6 Haziran 1998, Ankara Üniversitesi TÖMER Gaziantep ubesi, Gaziantep, s.145-152.
- YÖK (Yüksek Ö retim Kurumu) (1997), *YÖK Dünya Bankas, Milli E itimi Geli tirme Projesi Hizmet Öncesi Ö retmen E itimi*, Ankara.
- YÜKSEL, Sedit (1980), *eyh Galip Eserlerinin Dil ve Sanat De eri*, Kültür Yay,nlar,, Ankara.